

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1924 kl. 2 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående krononybyggares rätt till sina odlingar, torp och lägenheter.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 333, hava herr *Spångberg* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående den rätt, våra krononybyggare i äldre tider och nyare tider ägt, samt för riksdagen framlägga förslag i syfte att bereda dem eller deras avkomlingar tryggad besittning vid sina odlingar, torp och lägenheter.

Motionen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över motionen från kungl. kammarkollegium, som anfört följande:

Yttrande av kammarkollegium.

»Beträffande de rättigheter, krononybyggare i landet i äldre och nyare tider ägt, torde en fullständig utredning därom föreligga i kollegii den 30 december 1864 avgivna och av trycket år 1872 utkomna utlåtande angående nybyggesväsendet, till vilket utlåtande kungl. kollegium i sådant avseende alltså hänvisar.

Vad angår frågan att bereda dylika nybyggare eller deras avkomlingar tryggad besittningsrätt till sina odlingar, torp och lägenheter har enligt kungl. kollegii mening icke ådagalagts, att nu gällande lagstiftning i sådant avseende skulle behöva fullständigas. En annan fråga är, att innehavare av dylik rätt, vilka i regel äro mindre bemedlade, ofta icke äro i stånd att utan rättshjälp inför domstolar och myndigheter värja sin rätt. Detta är en fråga, som sammanhänger med frågan om rättshjälp åt mindre bemedlade, varom emellertid kollegium icke torde hava att närmare yttra sig.

På grund av det anförda anser sig kollegium alltså icke hava anledning förorda motionärernas skrivelseförslag.»

På därom av utskottet enligt § 46 riksdagsordningen gjord framställning har sedermera Kungl. Maj:t anbefallt kammarkollegium att genom den tjänsteman, kollegium kunde finna för uppdraget mest lämpad, gå utskottet tillhanda med upplysningar i ärendet. I anledning härav har kammarkollegium föreskrivit, att tjänsteförrättande andre advokatfiskalen i ämbetsverket Sten Grönvall

Sakkunnigt biträde åt utskottet.

skulle för angivna ändamål stå till utskottets förfogande; och har denne där-
 efter biträtt utskottet vid behandlingen av förevarande motion.

Utskottet.

Föreliggande motion är synnerligen oklar såväl beträffande motiveringen som i fråga om den hemställan, vari motionen utmynnar. Motionärerna torde ej heller själva haft fullt klart för sig, vad som åsyftats. För belysande av att motionärerna icke närmare inträngt i frågan må framhållas, att den i motionen omnämnda Långsjöhöjdens »kyrkoskog» är en vederbörande församling enskilt tillhörig skog, vartill kronan i rättegång fränkänts äganderätt, och varå »krononybyggen» alltså ej kunna förefinnas. Vad motionärerna benämna Laggåsens »kronopark» är i verkligheten en ecklesiastisk skog. Och då i motionen vidare göres gällande, »att kronohemman i Norrbotten fortfarande genom så kallade skatteomföringar överlämnas till bolag, varvid åborna fördrivas och förlora all rätt till sina fäders hemman», förtjänar i motsats härtill framhållas, att skatteomföring icke kan äga rum, utan att vederbörande av länsstyrelsen inrymts i åborätten till nybygget efter åborättens lagliga förvärvande, vilket i regel skett genom direkt köp.

Vad angår det i motionen gjorda yrkandet har detsamma givits en sådan avfattning, att det varit synnerligen svårt att erhålla något riktigt grepp på motionen. Kammarkollegium har sålunda utgått ifrån att motionen avsåge krononybyggen i inskränkt bemärkelse, vilket förekommer endast i Norrland, och på grund härav hållit före, att fullständig utredning av frågan föreläge i kammarkollegii utlåtande den 30 december 1864 angående nybyggesväsendet.

Nu påpekade brister i den föreliggande motionen har utskottet vid sin behandling av ärendet visserligen icke tillmätt avgörande betydelse, men de hava dock utgjort en kraftigt bidragande orsak till att utskottet funnit sig böra avstyrka ett bifall till motionen.

Vad själva sakfrågan beträffar har utskottet kommit till den uppfattningen, att en utredning i motionens syfte måhända skulle vara av behovet påkallad beträffande särskilt en del områden inom Örebro län, Värmland och Dalarna. I fråga om dessa trakter hava emellertid, enligt vad utskottet inhämtat, advokatfiskalen vid kammarkollegium samt domänfiskalen för avsikt att till Kungl. Maj:t göra framställning om verkställande av en grundlig utredning rörande kronans rätt till sådana till industrien upplåtna skogsområden, vilka antingen bort numera återfalla till kronan eller bort men av förbiseende ej komma att omhändertagas och förvaltas i enlighet med förordningen den 27 maj 1898 angående förvaltningen av statens till bergshanteringens understöd anslagna skogar. En dylik utredning skulle visserligen icke i första hand taga sikte på deras rätt, som avses i förevarande motion, men det är givet, att man vid utredningen av *kronans* rätt till ifrågavarande områden ej kan underlåta att söka vinna klarhet även om där boende *lägenhetsinnehavares* rätt till respektive lägenheter. Vid sådant förhållande har utskottet ansett det lämp-

ligast att tills vidare avvakta resultatet av den sålunda ifrågasatta utredningen, då man uppenbarligen därefter får vida större möjlighet att överblicka frågan.

Av det anförda framgår, att den i förevarande motion gjorda hemställan är sådan, att utskottet icke skulle kunna i oförändrad form tillstyrka bifall till densamma samt att, även om utskottet ägde befogenhet att i modifierad form föreslå en utredning i motionens syfte, utskottet för närvarande funnit en dylik åtgärd mindre lämplig. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 maj 1924.

På utskottets vägnar:

KARL WARD.

Närvarande: herrar *Ward*, *Andersson* i Storegården, *Larsson* i Kroken, *Isacson*, *Gustafson* i Vimmerby, *Berg* i Karlskrona, *Månsson* i Backa, fröken *Tamm* samt herr *Karlsson* i Grängesberg.

Reservation

av herr *Karlsson* i Grängesberg, som ansett, att utskottets utlåtande bort vara av följande lydelse:

Utskottet har kommit till den uppfattningen att en utredning i motionens syfte är av behovet påkallad, särskilt beträffande en del områden inom Örebro län, Värmland och Dalarna. Visserligen har, enligt vad utskottet inhämtat, advokatfiskalen vid kammarkollegium samt domänfiskalen för avsikt att hos regeringen begära bemyndigande att få föranstalta om utredning rörande *kronans* rätt till vissa områden i dessa trakter, men då ingen säkerhet förefinnes, att en dylik utredning kommer att omfatta och taga sikte på deras rätt, som avses i förevarande motion, hemställer utskottet,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till regeringen anhålla, att regeringen ville föranstalta om utredning rörande antalet och beskaffenheten av sådana å förutvarande eller nuvarande allmänningar av kronatur befintliga nybyggen och lägenheter, som ej tidigare gjorts till föremål för dylik utredning, jämte de villkor under vilka dessa innehavas, samt för riksdagen framlägga förslag i syfte att bereda innehavare av dylika lägenheter tryggad besittningsrätt till desamma.